

# IUCN Kırmızı Liste Sınıfları ve Ölçütlerini Bölgesel ve Ulusal Düzeyde Uygulama İlkeleri (ÖZET)

(Ver. 4.0)

IUCN (International Union for Conservation of Nature)  
2012

## **Türkçe özet hakkında**

Aşağıda Türkçe özeti verilen *Application of IUCN Red List Criteria at Regional and National Levels* belgesinin İngilizce orijinali <http://www.iucnredlist.org/technical-documents/categories-and-criteria> adresindedir. Belgenin orijinalinin kaynak olarak kullanılmasını kolaylaştırmak amacıyla önemli terimlerin İngilizcesi parantez içinde verilmiştir.

Bu özet Prof. Dr. H. Reşit Akçakaya tarafından hazırlanmıştır. Çeviri ile ilgili düzeltme ve önerilerin Resit.Akçakaya @ stonybrook.edu adresine gönderilmesi, bu belge üzerinde değişiklik yapılmaması rica olunur. Bu çevirinin güncellenmiş haline <http://life.bio.sunysb.edu/ee/akcakayalab/IUCN-TR.htm> adresinden ulaşabilirsiniz.

Son değişiklik tarihi: 14.11.2016

## **I. GİRİŞ**

IUCN Kırmızı Liste Tehdit Sınıfları ve Ölçütleri (IUCN 2001, 2012; bkz: <http://www.iucnredlist.org/technical-documents/categories-and-criteria>) küresel tükenme riskleri yüksek olan türleri sınıflandırmak üzere tasarlanmıştır, yani küresel düzeyde (ölçekte) değerlendirmelerde kullanılır. Bunları bölgesel, ulusal veya yerel düzeylerde ("bölgesel") uygulamak için iki seçenek vardır: (1) Küresel Kırmızı Listedeki türleri, sadece bölgede bulunan türleri içine alan bir listeyi yayımlamak. Bu, özellikle çok sayıda endemik türün veya tehdit altında endemiğe yakın<sup>1</sup> türün olduğu, veya türleri hakkında yeterli bilgi olmayan bölgeler için uygun olabilir. (2) Türlerin bölgedeki tükenme risklerini değerlendirmek. Bölgesel koruma çalışmaları açısından türlerin bölgedeki tükenme risklerini değerlendirmek önemli olabilir. İlk seçenek açıkça da, ikinci seçenek küresel düzeyde olmayan bazı sorunlar içerir, örn. politik sınırlar aşan popülasyonlar, bölgede üremeyen popülasyonlar ve yerli olmayan türler gibi.

---

<sup>1</sup> **Çevirenin notu:** 'Endemiğe yakın' (*near endemic*): Küresel popülasyonun büyük bir yüzdesi (örn. %90'ı) bölgede olan.

## II. AÇIKLAMALAR

### 1. Kullanım

IUCN Kırmızı Liste Tehdit Sınıfları ve Ölçütlerini kullanan bölge veya ülkeler aşağıdaki kurallara uymalıdır.

### 2. Bölge kavramı

Burada *bölge* terimi, küreden küçük herhangi bir coğrafi alanı (örn. kıta, ülke, eyalet, il) belirtir.

### 3. IUCN Kırmızı Liste Ölçütleri ve Bölgesel Uygulama İlkeleri

IUCN Kırmızı Liste Tehdit Sınıfları ve Ölçütleri'ndeki<sup>2</sup> (IUCN 2001, 2012) bütün kurallar ve tanımlamalar, burada aksi belirtilmedikçe, bölgesel düzeyde de geçerlidir. Aynı şekilde, *Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria*<sup>3</sup> ve *Guidelines for Re-introductions* (IUCN 1998) bölgesel düzeyde de geçerlidir. Dolayısıyla, bölgesel uygulamalardan önce bütün bu belgeler dikkatle incelenmeli ve uygulama sırasında kaynak olarak kullanılmalıdır.

### 4. Uygulanabilir ölçekler

Eğer değerlendirilmek istenen bölge popülasyonu, aynı türün bölge dışındaki diğer popülasyonlarından ayrı (izole) ise IUCN Kırmızı Liste Tehdit Sınıfları ve Ölçütleri (IUCN 2001, 2012) herhangi bir değişiklik yapılmadan bölgesel olarak kullanılabilir. Böyle ayrı (izole) bir popülasyonun tükenme riski endemik bir taksonun tükenme riskiyle aynıdır. Ancak ölçütler bir popülasyonun politik sınırlar ile belirlenen bir kısmına veya bireyleri başka bölgelerdeki popülasyonlara gelip-giden bir bölgesel popülasyona uygulanıyorsa, ölçütlerde belirtilen eşik değerleri uygun olmayabilir, çünkü değerlendirilen birim bütün bir popülasyon veya alt-popülasyon değildir. Dolayısıyla, hesaplanan tükenme riski yanlış olabilir. Bu ilkeler, taksonun bölgedeki tükenme riskini doğru olarak yansıtmak için ilk değerlendirmeden elde edilen tehdit sınıfına yapılacak ayarlamayı anlatır.

Bu ilkeler herhangi bir coğrafi ölçekte kullanılabilirse de, çok küçük alanlara uygulanması önerilmez. Bölge ne kadar küçükse, ve değerlendirilen takson ne kadar geniş dağılımlı ise, bölgesel popülasyonla diğer popülasyonlar arasında değişim de o kadar sık olacak, ve tükenme riskinin tahmini de o kadar güvenilir olmaz. Uygulamanın yapılabileceği en küçük alanın ne olduğu konusunda öneri yapmak mümkün değildir.

### 5. Bölge tarafından belirlenen uygulama ve değişiklikler

Bazı tanım ve uygulamalar, bölgesel değerlendirmeyi yapan yetkili kişilerin takdirine bırakılmıştır (örn. doğal yayılım, bölgesel tükenme için kullanılan zaman sınırları, ve değerlendirilecek en küçük popülasyon (küresel popülasyonun yüzdesi olarak) gibi tanımlarla ilgili kararlar). Bu tür kararlar açıkça kaydedilmeli ve belgelenmelidir.

### 6. Taksonomi

Bölgesel değerlendirmelerde, IUCN Kırmızı Listesinde kullanılan küresel taksonomik listenin kullanılması önerilir (bkz. [www.iucnredlist.org/technical-documents/information-sources-and-quality](http://www.iucnredlist.org/technical-documents/information-sources-and-quality)). Önerilen listeden sapma varsa bunlar kaydedilmelidir.

<sup>2</sup> Çevirenin notu: Türkçesi <http://life.bio.sunysb.edu/ee/akcakayalab/IUCN-TR.htm> adresindedir.

<sup>3</sup> Çevirenin notu: İngilizcesi <http://www.iucnredlist.org/technical-documents/categories-and-criteria> adresindedir.

## 7. Değerlendirmelerin birleştirilemezliği

Birçok küçük coğrafi bölgede (örn. bir kıtadaki ülkelerde) yapılan değerlendirmeler, daha büyük bir bölgedeki (örn. bir kıtadaki) değerlendirme için birleştirilemezler. Büyük bölge için, küçük bölgelerden gelen veriler toplanarak yeni bir değerlendirme yapılmalıdır.

## 8. Kırmızı Liste ve koruma öncelikleri

Tükenme riskinin belirlenmesi ile koruma eylemleri arasında öncelikleri saptamak, birbiriyle ilişkili ama birbirinden ayrı iki süreçtir. Tükenme riskinin belirlenmesi, örn. IUCN Kırmızı Liste sınıfının belirlenmesi, koruma önceliklerinin saptanmasından önce gelir. Kırmızı Liste sınıflamasının amacı taksonun tükenme olasılığını belirlemektir. Koruma önceliklerinin saptanması ise, hem tükenme olasılığını, hem de diğer faktörleri ele alır; örn. ekolojik, filogenetik, tarihsel, kültürel faktörler; koruma eylemlerinin başarı olasılığı, gerekli para ve insan kaynakları, ve tehdit altındaki taksonların korunmasıyla ilgili yasalar (Miller v.d. 2006, 2007). Bölgesel değerlendirmeler kapsamında başka bazı veriler de koruma önceliklerinin saptanmasında yardımcı olur. Örneğin taksonun sadece bölgedeki durumu değil, küresel durumu ve bölgedeki popülasyonun küresel popülasyona oranı da göz önüne alınmalıdır. Dolayısıyla, bölgesel değerlendirmelerde en az üç ölçü verilmelidir: (1) bölgesel Kırmızı Liste sınıfı, (2) küresel Kırmızı Liste sınıfı, (3) küresel popülasyonun bölgede bulunan kısmı (yüzdesi).

## 9. Veri yeterliliği

Nicel ölçütlerin (*criteria*) hepsi kullanılmalıdır. Bu ölçütlerden herhangi birinin geçerli olması (karşılanması), taksonun o sınıfa dahil edilmesi için yeterlidir (ama bütün ölçütler için veri toplanmalıdır) ve verilerin az veya yetersiz olduğu durumlarda tahmin ve çıkarsama yapılmalıdır (IUCN 2001, 2012). Bu konuda daha fazla bilgi *Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria*<sup>4</sup> belgesindedir.

## III. TANIMLAR

### 1. İyicil salınma (*benign reintroduction*)

Bir türün, koruma amacıyla, kaydedilmiş yayılma alanlarının dışında, ancak uygun habitat ve eko-coğrafi bölgede tekrar yerleşmesini sağlama girişimi. Bu, ancak türün kaydedilmiş yayılma alanı içinde uygun yer kalmadığı zaman uygulanması elverişli olan bir koruma yöntemidir (IUCN 1998).

### 2. Üreme popülasyonu (*breeding population*)

Bölgede üreyen bir (alt) popülasyon. Bu, üreme döngüsünün tümü veya zorunlu herhangi bir evresi olabilir.

### 3. Aynıtür popülasyonu (*conspecific population*)

Aynı türün (taksonun) popülasyonları

### 4. Alçaltma (*downlisting*) ve yükseltme (*uplisting*)

Bir taksonun bölgesel tehdit sınıfını ayarlama işlemi. Alçaltma, tükenme riskinin daha az olduğu; yükseltme, riskinin daha fazla olduğu anlamına gelir.

<sup>4</sup> Çevirenin notu: İngilizcesi <http://www.iucnredlist.org/technical-documents/categories-and-criteria> adresindedir.

## 5. Endemik takson

Sadece bölgede bulunan, dünyada başka hiçbir yerde bulunmayan takson. Bir takson küçük bir adaya, bir ülkeye, veya bir kıtaya endemik olabilir.

## 6. Küresel populasyon

Taksonun bütün bireylerinin sayısı (bknz: madde 10, Populasyon)

## 7. Metapopulasyon

Taksonun alt-populasyonlarından oluşan bir küme.

## 8. Doğal yayılış

Taksonun, salınlmalarla oluşan kısmı hariç yayılışı (dağılımı).

## 9. Uygulanamaz (NA)<sup>5</sup> (*not applicable*)

Taksonun bölgesel olarak değerlendirilmesinin uygun olmadığını belirten sınıf. Takson, bölgede yabancı populasyonu olmadığı için, doğal yayılışı içinde olmadığı için, bölgede çok seyrek görüldüğü için (*vagrant*) veya bölgedeki populasyonu çok küçük olduğu için NA olabilir. Bölgesel değerlendirmeyi yapan yetkililer, değerlendirilecek en küçük populasyon için (örn. küresel populasyonun yüzdesi olarak) bir 'eleme' kullanmaya ve bundan küçük populasyonu olan taksonları NA olarak sınıflandırmaya karar verebilirler.

## 10. Populasyon

“Populasyon” terimi IUCN Kırmızı Liste ölçütlerinde, biyolojik kullanımından farklı olarak, özgün bir anlamda kullanılır. *Populasyon* bir taksondaki bireylerin toplam sayısı olarak tanımlanır. Bölgesel değerlendirmeler kapsamında bunun yerine *küresel populasyon* terimi daha uygun olabilir.

## 11. Propagule<sup>6</sup>

Spor, tohum, meyve, yumurta, birey veya bireyin bir kısmı gibi, hareket yeteneği ve ergin birey oluşturma yeteneği olan canlı varlık. Gametler ve polenler *propagule* sayılmazlar.

## 12. Bölge

Küreden küçük herhangi bir coğrafi alan, örn. kıta, ülke, eyalet, veya il.

## 13. Bölgesel değerlendirme

Bir bölgesel populasyonun tükenme riskini, bu ilkelere göre belirleme işlemi.

## 14. Bölgede Tükenmiş (RE)<sup>7</sup> (*Regionally Extinct*)

Bölgedeki üreme potansiyeli olan son bireyin (veya ziyaretçi bir takson için son bireyin) öldüğüne veya doğadan yokolduğuna hiç bir makul şüphe kalmadığını belirten sınıf. Bu sınıf için kullanılacak zaman sınırı, bölgesel değerlendirmeyi yapan yetkili kişilerin takdirine bırakılmıştır, ama normal olarak MS 1500'den daha önce olmamalıdır.

<sup>5</sup> **Çevirenin notu:** Sınıfların kısaltmaları (parantez içinde) çevrildikleri dile değil, İngilizcelerine göre yapılır.

<sup>6</sup> **Çevirenin notu:** Bu terimin Türkçesini bulamadım; önerilere açtım. 'Döl' gibi bir anlamı olmakla birlikte, döl terimi hareket yeteneğini kapsamaz, ve burada tanımın dışında tutulan gamet ve polenleri de içerir.

<sup>7</sup> **Çevirenin notu:** Sınıfların kısaltmaları (parantez içinde) çevrildikleri dile değil, İngilizcelerine göre yapılır.

## 15. Bölgesel popülasyon

Küresel popülasyonun değerlendirilen kısmı; bir veya daha fazla alt-popülasyondan oluşabilir.

## 16. Kurtarma etkisi (*rescue effect*)

Popülasyona dışardan gelen (göç<sup>8</sup> eden) *propagule*'lerin popülasyonun tükenme riskini azaltması olayı.

## 17. Sink<sup>9</sup>

Yerel üremenin yerel ölüm oranından daha az olduğu alan. Bu terim genellikle (yerel üremenin yerel ölüm oranından daha fazla olduğu) bir kaynak (*source*) popülasyonundan göçmen olarak gelen bireylerin olduğu bir alt-popülasyon için kullanılır.

## 18. Alt-popülasyon

Coğrafi veya diğer nedenle birbirlerinden ayrı ve aralarında birey geliş-gidişi az (tipik olarak yılda 1 veya daha az sayıda başarılı göçmen birey veya gamet) olan gruplar. Bir subpopülasyon bir bölgeyle sınırlı olabilir veya birden fazla bölgede olabilir.

## 19. Takson

Tükenme riski değerlendirilen, tür veya tür altındaki taksonomik birim.

## 20. Vagrant

Bölgede sadece seyrek olarak bulunan takson.

## 21. Ziyaretçi (*Visitor*)

Bölgede üremeyen ama halen veya geçen yüz yıl içinde düzenli olarak bölge sınırları içinde bulunan takson.

## 22. Yabancı popülasyon

Doğal yayılımı içinde olan, ve bireyleri doğal üreme ile oluşmuş olan (insanlar tarafından salınmamış olan) popülasyon. İyicil salınma sonucu oluşmuş ve halen veya geçmişte kendini devam ettirebilen popülasyonlar da yabancı popülasyon sayılır.

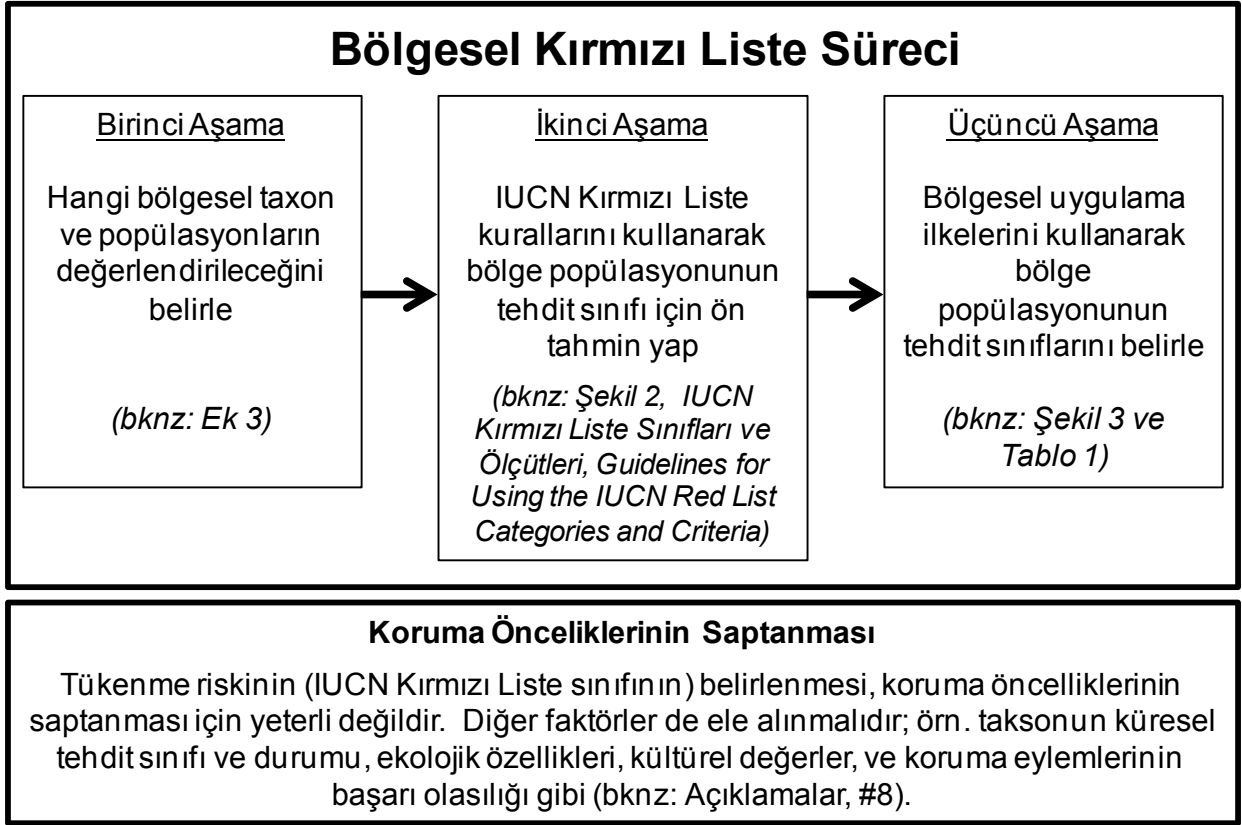
# IV. DEĞERLENDİRME

## 1. Değerlendirme süreci

Bölgesel değerlendirmeler 3 aşamada yapılmalıdır; koruma önceliklerinin saptanması bu aşamaların dışındadır (Şekil 1). Birinci aşamada hangi bölgesel taxon ve popülasyonların değerlendirileceğini belirler. İkinci aşamada [IUCN Kırmızı Liste Sınıfları ve Ölçütleri](#) kullanılarak, her taksonun bölge popülasyonunun tehdit sınıfı için ön tahmin yapılır. Üçüncü aşamada, bölge dışındaki popülasyonlarla ilişkiler de göz önüne alınarak, bölge popülasyonunun tehdit sınıfı belirlenir.

<sup>8</sup> **Çevirenin notu:** Burada (Madde 16, 17 ve 18 ile Şekil 2, kutu 2b ve 2c'de) kullanılan "göç" (*immigration*) terimi, üreme ve kışlama bölgeleri arasındaki yıllık hareketle sınırlı değildir; daha çok başka bir alt-popülasyondan temelli olarak gelip bölgeye yerleşme olayını belirtir.

<sup>9</sup> **Çevirenin notu:** Bu terimin Türkçesini bulamadım; önerilere açtım. 'Tuzak' gibi bir anlamı olmakla birlikte, tuzak terimi daha çok, bireylerin tercih ettiği niteliksiz habitat anlamındaki, davranışla ilgili "*ecological trap*" terimine karşılık gelir. Buradaki "sink" terimi ise, tanımdan da anlaşıldığı gibi, davranışla doğrudan ilgili değil.



**Şekil 1.** Bölgesel düzeyde kırmızı liste süreci. Bölgesel değerlendirmenin doğru yapılması için, her aşama sırası ile uygulanmalı, ve belirtilen referanslar incelenmelidir. Koruma önceliklerinin saptanması bölgesel kırmızı liste sürecinden farklı bir süreçtir.

## 2. Değerlendirilecek taksonlar

Değerlendirilecek bölgesel taxon ve popülasyonların seçimi konusunda, Ek 3'deki akış şemasına bakınız.

Sınıflandırma işlemi sadece doğal yayılma alanları içindeki yabani popülasyonlara, ve iyicil salınma (*benign reintroduction*) sonucu oluşan popülasyonlara uygulanmalıdır (IUCN 1998, 2001, 2012). Üreme, kışlama, göç gibi önemli yaşam evrelerinin herhangi birini bölgede geçiren bütün taksonlar değerlendirilmelidir. Sadece dağılımlarının sınırlarında bölgeye giren taksonlar da değerlendirilebilirler (elemeden geçerlerse; bknz: aşağıda). Ancak, seyrek olarak bölgede üreyen ama düzgün aralıklarla bölgede tükenen taksonlar değerlendirilmemelidir. Bölge dışındaki yayılışı genişlemekte olan ve bölgede yeni koloni oluşturmakta olan taksonlar, bölgede bir kaç yıl (örn. ard arda 10 yıl) üreyinceye kadar değerlendirilmemelidir.

Daha önce Bölgede Tükenmiş (RE) olan ve doğal olarak tekrar bölgeyi kolonize eden taksonlar bölgede üredikleri ilk yıldan sonra değerlendirilebilir. Daha önce Bölgede Tükenmiş (RE) olan ve bölgeye tekrar salınan (*re-introduced*) taksonlar popülasyon doğrudan insan yardımı olmadan başarılı olarak üredikten sonra ve yavrularının yaşayabilir olduğu görüldükten sonra değerlendirilebilir.

Ziyaretçi taksonlar değerlendirilmelidir. Eğer bir taksonun üreyen ve ziyaretçi popülasyonları ayırd edilebilirse, bunlar ayrı ayrı değerlendirilmelidirler.

Bölgesel değerlendirmeyi yapan yetkililer, değerlendirilecek en küçük populasyon için (örn. küresel populasyonun yüzdesi olarak) bir 'eleme' kullanmaya ve bundan küçük populasyonu olan taksonları NA olarak sınıflandırmaya karar verebilirler. Örneğin halen veya son yüz yıl içinde küresel populasyonunun %1'inden azı bölgede bulunan taksonların değerlendirilmemesine karar verilebilir. Bu tür eleme kararları açıkça kaydedilmelidir.

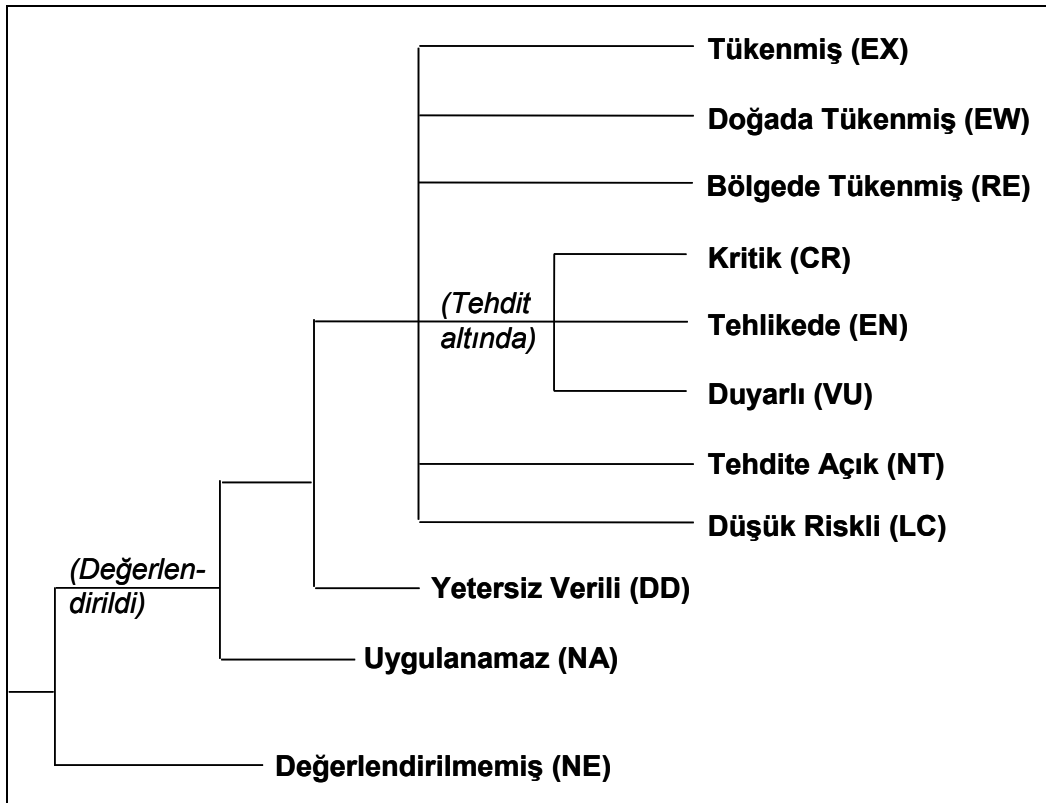
## 2. Sınıflar

IUCN Kırmızı Liste Sınıfları, aşağıdaki üç istisna veya ayarlama dışında aynen kullanılmalıdır.

1. Bölgede tükenmiş ama dünyanın başka yerlerinde bulunan taksonlar Bölgede Tükenmiş (RE) olarak sınıflandırılmalıdır.

2. Doğada Tükenmiş (EW) sınıfı sadece, bütün doğal yayılışı (bölge de dahil olmak üzere) içinde tükenmiş olan, ama tarımda, tutsak olarak (örn. kafeste) veya geçmiş dağılımının çok dışına yerleştirilmiş populasyon(lar) halinde yaşayan taksonlar için kullanılmalıdır. Küresel olarak EW olan ama bölgede yerleştirilmiş populasyon(lar) değerlendirilmemelidir. Ancak bu populasyonlar koruma ve salınma çalışmalarına katkı yapabilecekleri için korunmalıdır.

3. Bölgesel olarak değerlendirilmesi uygun olmayan taksonlar Uygulanamaz (NA) olarak sınıflandırılmalıdır. RE ve NA sınıfı ile birlikte, bölgesel değerlendirilmelerde toplam 11 sınıf vardır (Şekil 2).



Şekil 2. Bölgesel düzeyde sınıfların yapısı

## 3. Değerlendirme işlemi

Birinci aşamada değerlendirilecek bölgesel taxon ve populasyonlar belirlendikten sonra, bölgesel değerlendirmeler, üreyen ve üremeyen (ziyaretçi) populasyonlar için farklı süreçlerle yapılmalıdır (Şekil 3; Tablo 1).

## **Üreyen populasyonlar**

İkinci aşamada, Kırmızı Liste Ölçütleri (IUCN 2001, 2012'de belirtildiği şekilde) taksonun bölgesel popülasyonuna uygulanarak ilk değerlendirme elde edilir. Bu ilk değerlendirmede kullanılan bütün veriler (örn. ergin bireylerin sayısı, yayılış ve yaşama alanı, azalma, düşüş, dalgalanmalar, alt-popülasyonlar, yerler, n sayısı ve parçalanma ile ilgili parametreler), küresel popülasyondan değil, bölgesel popülasyondan alınmalıdır. Ancak, başka bölgelere göçmen olarak giden taksonlar oralardaki durumdan etkilenebilir. Bu etkileri, özellikle düşüş ve alan ile ilgili ölçütleri uygularken göz önüne almak gerekebilir.

Üçüncü aşamada, bölgedeki popülasyonun tükenme riskini etkileyebilecek ayrı tür popülasyonlarının varlığı ve durumu incelenmelidir. Eğer takson bölgeye endemikse veya bölgesel popülasyon ayrı (izole) ise, Kırmızı Liste Sınıfı, hiçbir değişiklik yapılmadan kullanılmalıdır. Tersine, eğer bölge dışındaki ayrı tür popülasyonları bölgedeki popülasyonun tükenme riskini etkileyebilecekse, Kırmızı Liste Sınıfı, E ölçütünde tanımladığı şekilde tükenme riskini yansıtan daha uygun bir sınıfa değiştirilmelidir. Bölge dışından gelen bireyler tükenme riskini azaltacağından (örn. "kurtarma etkisi"), bu genellikle sınıfın alçaltılması demektir.

Normal olarak bu alçaltma sınıfın bir basamak, örneğin Tehlikede (EN) sınıfından Duyarlı (VU) sınıfına veya Duyarlı (VU) sınıfından Tehdite Açık (NT) sınıfına değiştirilmesiyle yapılır.

Sadece küresel dağılımlarının sınırlarında bölgeye giren ve yayılışı genişlemekte olan popülasyonları iki hatta daha fazla sınıf alçaltmak daha uygun olabilir. Bölge çok küçükse ve izole değilse iki sınıf alçaltmak daha uygun olabilir.

Eğer bölgesel popülasyon, bölge dışındaki popülasyonlardan gelen bireyler olmazsa varlığını sürdüremeyecek olan bir demografik *sink* ise (Pulliam 1988), ve aynı zamanda bölge-dışı kaynak azalmakta ise, bölgesel popülasyonun tükenme riski ölçütlerin verdiği kadar yüksek olabilir. Böyle olağanüstü durumlarda sınıfı yükseltmek uygun olabilir. Eğer bölge-dışı popülasyonların bölgesel popülasyonun tükenme riskini etkileyip etkilemediği bilinmiyorsa, birinci aşamada elde edilen ilk değerlendirme hiçbir değişiklik yapılmadan kullanılmalıdır.

## **Ziyaretçi populasyonlar**

Ziyaretçi popülasyonlarla vagrant popülasyonlar ayırd edilmelidir, çünkü vagrant popülasyonlar değerlendirilemezler.

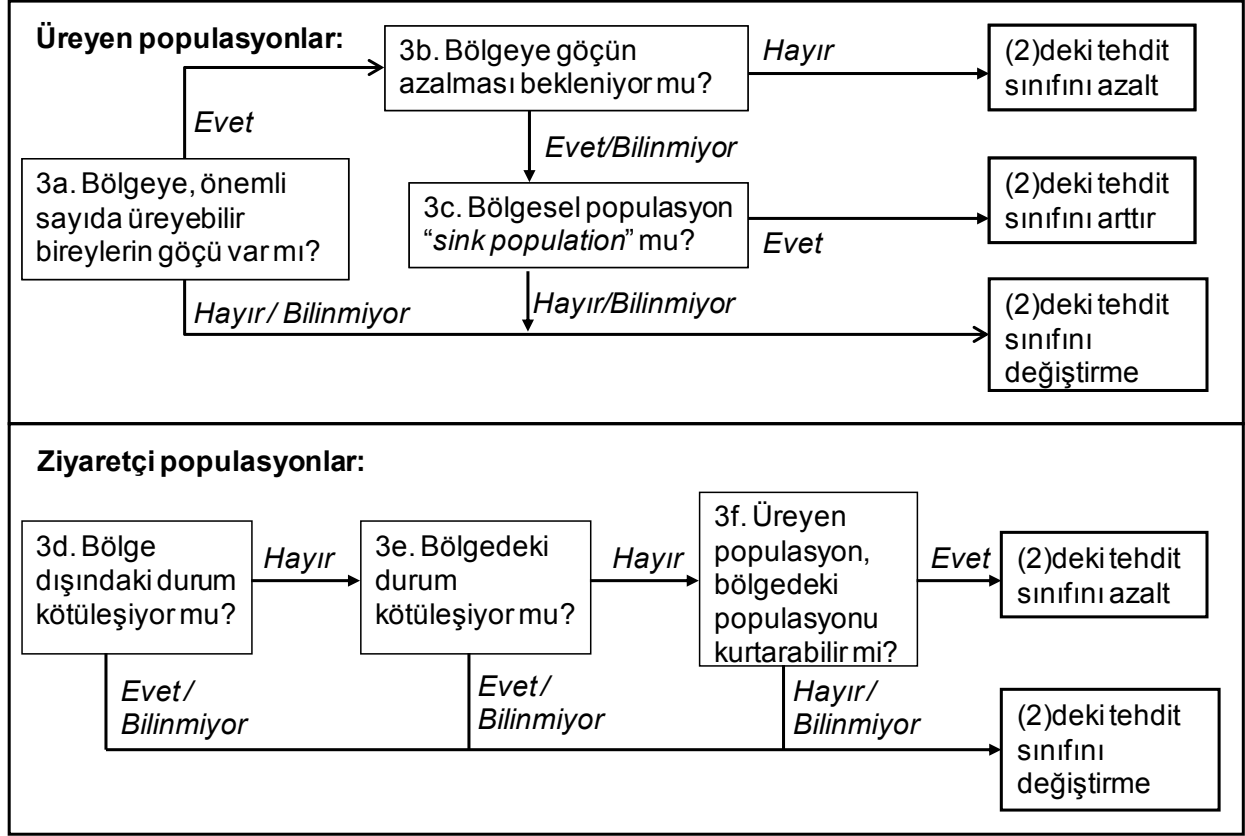
Üreyen popülasyonlarda olduğu gibi, ikinci aşamada kullanılan veri küresel popülasyondan değil, bölgesel popülasyondan alınmalıdır. Ancak, azalmayı (A3 ve A4 ölçütleri) ve süregelen düşüşü (B ve C ölçütleri) doğru olarak öngörebilmek için bölge dışındaki (özellikle taksonun üreme bölgesindeki) durumu incelemek gerekebilir.

Üçüncü aşamada, bölge dışındaki (Şekil 3, kutu 3d) ve içindeki (kutu 3e) çevre koşulları incelenmelidir. Bölge dışında, geçmişteki veya gelecekte öngörülen azalmalar, ve bölge içindeki çevre koşullarındaki bozulmalar ikinci aşamada hesaba katılmış oldukları için üçüncü aşamada bir ayarlamaya neden olmazlar. Çevre koşulları sabitse veya iyileşiyorsa bu sınıf alçaltmak için neden olabilir. Küresel olarak nadir olan taksonların (örn. D ölçütüne göre listelenmiş olanların) sınıfı alçaltılmamalıdır, çünkü küresel olarak çok azalmış bir popülasyondan bölgesel popülasyona kurtarma etkisi olması beklenmez.



### Ayarlama yapılabilecek sınıflar

Ayarlamalar (sınıf alçaltma veya yükseltmeler), Tükenmiş (EX), Doğada Tükenmiş (EW), Bölgede Tükenmiş (RE), Yetersiz Verili (DD), Değerlendirilmemiş (NE), ve Uygulanamaz (NA) sınıfları hariç diğer sınıflara yapılabilir.



**Şekil 3.** Bölgesel değerlendirme. Bu, Şekil 1'deki bölgesel düzeyde kırmızı liste sürecinin üçüncü aşamasıdır. Bu soruların açıklamaları Tablo 1'de verilmiştir.

**Tablo 1.** Bölge dışındaki populasyonların bölgedeki populasyonun tükenme riskini nasıl etkileyeceğini belirlemeye yönelik sorular (soru numaraları, Şekil 3'deki kutu numaralarına denk gelir).

Soru	Açıklama
<b>Üreyen populasyonlar</b>	
<b>3a</b> Bölgeye önemli sayıda üreyebilir bireylerin göçü var mı?	Bölgeye göçün önemli sayıda olup olmadığını belirlemek için bir çok etken göz önüne alınmalıdır:
<b>Propagule göçü olasılığı</b> Bölge dışında, bölgeye göçmen gönderebilecek yakınlıkta olan ayrıtör populasyonları var mı? Bölge populasyonu, büyük ve bölge dışında da alt-populasyonları olan bir metapopulasyonun bir parçası mı? Komşu populasyonlardan göçü önleyebilecek engeller var mı? Taksonun uzun-mesafe göç (hareket) etme yeteneği var mı? Uzun-mesafe göç (hareket) ettiği biliniyor mu?	Eğer komşu bölgelerde ayrıtör populasyonları yoksa veya komşu bölgelerden <i>propogule</i> (spor, tohum, meyve, yumurta, birey) gelmesi (göçmesi) olasılığı yoksa, takson endemik gibi davranır; bu nedenle Kırmızı Liste Sınıfı değiştirilmemelidir.

	<b>Yerel adaptasyon</b> Bölge popülasyonu ile bölge-dışı popülasyonları arasında, yerel adaptasyonları yansıtan farklılıklar var mı? Bölge-dışı popülasyonlarından gelen bireyler bölgede yaşayabilir ve üreyebilirler mi?	Bölge-dışı popülasyonlarından gelen bireylerin bölgede yaşama ve üremeleri olası değilse, Kırmızı Liste Sınıfı değiştirilmemelidir.
	<b>Uygun habitat</b> Bölgedeki habitat, çevre (ve iklim) koşulları, bölge-dışı popülasyonlarından gelen bireylerin bölgede başarılı olarak yerleşmelerine uygun mu? Yoksa takson koşulların bozulması nedeniyle mi bölgede tükeniyor?	Eğer bölgede yeteri kadar uygun habitat yoksa ve koruma önlemleri koşulların yakın gelecekte iyileşmesini sağlamayacaksa, bölge-dışı popülasyonlarından göç bölgedeki tükenme riskini azaltamaz; bu nedenle Kırmızı Liste Sınıfı değiştirilmemelidir.
<b>3b</b>	<b>Bölgeye göçün azalması bekleniyor mu?</b>	
	<b>Bölge-dışı popülasyonlarının durumu</b> Taksonun komşu bölgelerdeki nüfusu nedir? Bu popülasyonlar sabit mi, artıyor mu, azalıyor mu? Takson komşu bölgelerde Kırmızı Listede mi? Belirgin sayıda göçmen gönderiyor oldukları ve gelecekte de gönderecekleri olası mı?	Taksonun bölge dışındaki popülasyon büyükse ve azalmıyorsa, ve taksonun göç (hareket) yeteneği varsa, ve yeterli habitat varsa (veya yakın gelecekte olacaksa), sınıf alçaltmak uygundur. Takson komşu bölgelerde azalmakta ise "kurtarma etkisi" olasılığı zayıftır, dolayısıyla sınıf alçaltmak uygun olmayabilir.
<b>3c</b>	<b>Bölgesel popülasyon "sink population" mu?</b>	
	<b>Bölge-dışı popülasyonlara bağımlılık</b> Bölgedeki popülasyonlar kendi varlıklarını sürdürebilen, üreme başarısı olan popülasyonlar mı yoksa uzun vadede varlıkları dışardan gelen göçe mi bağlı (yani bölgedekiler <i>sink</i> popülasyonları mı)?	Eğer bölgeye önemli sayıda <i>propogule</i> (spor, tohum, meyve, yumurta, birey) geldiği konusunda delil varsa ve buna rağmen popülasyonun yaşam olasılığı düşükse, popülasyon bir <i>sink</i> olabilir. Eğer öyleyse ve aynı zamanda göçün yakında sona ermesi bekleniyorsa, sınıf yükseltmek uygun olabilir.
<b>Ziyaretçi popülasyonlar</b>		
<b>3d</b>	<b>Bölge dışındaki durum kötüleşiyor mu?</b>	
	<b>Bölge dışındaki çevresel koşullar</b> Bölge dışındaki habitat ve diğer koşullar bozulmakta mı veya bozulacakları öngörülüyor mu?	Evetse, takson azalabilir; bu ikinci aşamadaki değerlendirmeyi belirleyecektir. Bu nedenle bu bozulmalar bu (3.) aşamada tekrar kullanılmamalı, ikinci aşamadaki sınıf değiştirilmemelidir.
<b>3e</b>	<b>Bölgedeki durum kötüleşiyor mu?</b>	
	<b>Bölge içindeki çevresel koşullar</b> Bölgedeki habitat ve diğer koşullar bozulmakta mı veya bozulacakları öngörülüyor mu?	Evetse, takson azalabilir; bu ikinci aşamadaki değerlendirmeyi belirleyecektir. Bu nedenle bu bozulmalar bu (3.) aşamada tekrar kullanılmamalı, ikinci aşamadaki sınıf değiştirilmemelidir.
<b>3f</b>	<b>Üreyen popülasyon, bölgedeki popülasyonu kurtarabilir mi?</b>	
	<b>Kurtarma etkisi</b> Takson küresel olarak çok ender mi? (örn. D ölçütüne göre listelenmiş; D ölçütünü neredeyse karşıladığı için Tehdite	Eğer üreyen popülasyon çok küçük ve/veya kısıtlı ise, bölgesel

	Yakın olarak sınıflandırılmış; küresel olarak Değerlendirilmemiş, ama D ölçütünü karşılayacağı tahmin ediliyor.)	populasyona kurtarma etkisi olması beklenmez, bu nedenle sınıf değiştirilmemelidir. Ancak üreyen populasyon büyüks ve koşullar bölge içinde veya dışında bozulmuyorsa, bölgesel tükenme riski ikinci aşamadaki değerlendirmenin gösterdiğinden daha azdır, bu nedenle sınıf alçaltmak uygun olabilir.
--	--	---

## V. BELGELEME VE YAYIMLAMA

*Lütfen belgenin orijinaline bakınız.*

## VI. KAYNAKLAR

- Brown, J.H. and Kodric-Brown, A. 1977. Turnover rates in insular biogeography: effect of immigration on extinction. *Ecology* 58: 445–449.
- Butchart, S.H.M., Stattersfield, A.J., Bennun, L.A., Shutes, S.M., Akçakaya, H.R., Baillie, J.E.M., Stuart, S.N., Hilton-Taylor, C. and Mace, G.M. 2004. Measuring Global Trends in the Status of Biodiversity: Red List Indices for Birds. *PLOS Biology* 2(12): 0001-0011.
- Butchart, S.H.M., Stattersfield, A.J., Baillie, J., Bennun, L.A., Stuart, S.N., Akçakaya, H.R., Hilton-Taylor, C. and Mace, G.M. 2005. Using Red List Indices to measure progress towards the 2010 and beyond. *Philosophical Transactions of the Royal Society. B: Biological Sciences* 360(1454): 255-268.
- Gärdenfors, U. 1995. The regional perspective. In: J. Baillie, D. Callahan and U. Gärdenfors (eds). *A closer look at the IUCN Red List Categories*, pages 34–36. *Species* 25: 30–36.
- Gärdenfors, U. 1996. Application of IUCN Red List categories on a regional scale. In: J. Baillie and B. Groombridge (compilers and editors) *1996 IUCN Red List of Threatened Animals*, pages 63–66. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- Gärdenfors, U. 2001. Classifying threatened species at a national versus global level. *Trends in Ecology and Evolution* 16: 511–516.
- Gärdenfors, U., Hilton-Taylor, C., Mace, G. and Rodríguez, J.P. 2001. The application of IUCN Red List Criteria at Regional levels. *Conservation Biology* 15(5): 1206–1212.
- Gärdenfors, U., Rodríguez, J.P., Hilton-Taylor, C., Hyslop, C., Mace, G., Molur, S. and Poss, S. 1999. Draft guidelines for the application of IUCN Red List criteria at national and regional levels. *Species* 31–32: 58–70.
- Hanski, I. 1999. *Metapopulation Ecology*. Oxford University Press, Oxford.
- Hanski, I. and Gyllenberg, M. 1993. Two general metapopulation models and the core-satellite species hypothesis. *The American Naturalist* 142: 17–41.
- IUCN 1998. *IUCN Guidelines for Re-introductions*. Prepared by the IUCN Species Survival Commission Re-introduction Specialist Group. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- IUCN 2001. *IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1*. IUCN Species Survival Commission. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.

IUCN. 2003. *Guidelines for Application of IUCN Red List Criteria at Regional Levels: Version 3.0*. IUCN Species Survival Commission. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK. (Available online: [www.iucnredlist.org/technical-documents/categories-and-criteria](http://www.iucnredlist.org/technical-documents/categories-and-criteria))

IUCN. 2012. *IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. Second edition*. Gland, Switzerland and Cambridge, UK: IUCN. (Available online: [www.iucnredlist.org/technical-documents/categories-and-criteria](http://www.iucnredlist.org/technical-documents/categories-and-criteria))

Levins, R. 1969. Some demographic and genetic consequences of environmental heterogeneity for biological control. *Bulletin of the Entomological Society of America* 15: 237–240.

Miller, R.M., Rodríguez, J.P., Aniskowicz-Fowler, T., Bambaradeniya, C., Boles, R., Eaton, M.A., Gärdenfors, U., Keller, V., Molur, S., Walker, S. and Pollock, C. 2006. Extinction risk and conservation priorities. *Science* 313: 441.

Miller, R.M., Rodríguez, J.P., Aniskowicz-Fowler, T., Bambaradeniya, C., Boles, R., Eaton, M.A., Gärdenfors, U., Keller, V., Molur, S., Walker, S. and Pollock, C. 2007. National threatened species listing based on IUCN criteria and regional guidelines: current status and future perspectives. *Conservation Biology* 21(3): 684-696.

Pulliam, H.R. 1988. Sources, sinks, and population regulation. *The American Naturalist* 132: 652–661.

Rodríguez, J.P., Ashenfelter, G., Rojas-Suárez, F., García Fernández, J.J., Suárez, L. and Dobson, A.P. 2000. Local data are vital to worldwide conservation. *Nature* 403: 241.

Walter, K.S. and Gillett, H.J. (eds). 1998. 1997 IUCN Red List of Threatened Plants. Compiled by the World Conservation Monitoring Centre. IUCN, Gland, Switzerland, and Cambridge, UK.

## Ek 1, Ek 2: Örnekler

Lütfen belgenin orijinaline bakınız.

## Ek 3: Hangi bölgesel taxon ve popülasyonların değerlendirileceğini belirlemek için kullanılacak akış şeması

